

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Üldiselt lasub tõendamiskohustus tsiivilkohtumenetluste puhul sellel poolel, kes soovib saada hüvitist, s.t vastavalt olukorrale kas hagejal või nõude esitajal. Erandkorras võidakse tõendamiskohustus panna kostjale. Tüüpiline näide on olukord, kus esitatakse hagi hooletuse küsimuses ja kui tõendatakse, et hageja ei tea või tal ei ole vahendeid teada saamiseks, kuidas õnnetus juhtus, kahju tekitas ese, mis oli kostja ainukontrolli all ja kahju on seotud pigem asjaoluga, et kostja ei suuda kanda selle eseme eest mõistlikku hoolt, kui asjaoluga, et kostja kannab hoolt selle eseme eest. Sel juhul kohaldatakse põhimõtet *res ipsa loquitur* (asi kõneleb enda eest), mille puhul pannakse tõendamiskohustus kostjale.

Üldjuhul peab hageja või nõude esitaja tõendama tunnistajate antavate asjaomaste tõenditega kõiki asjaolusid, mis on tema hagi/nõude toetamiseks /põhjendamiseks vajalikud.

Kohus hindab tõendeid ja teeb otsuse vastavalt asja asjaolude põhjal tehtud järeldustele. Kui olusid arvestades ei suuda kohus teha järeldusi asja selliste teatavate asjaolude kohta, mis on nõude kindlaksmääramiseks olulised, tuleks sellel asjaolul põhinev menetlusosalise nõue rahuldamata jätta.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

On olemas teatavad asjaolud, mida ei ole vaja tõenditega tõendada. Nende hulka kuuluvad teatavad asjaolud, milles ei ole kahtlust ja mis on selged. Tegemist on asjaoludega, millega seoses võib eeldada, et kohtul on sellealased teadmised. Näiteks võivad need hõlmata asjaolusid, mis on seotud mõõtühikute, rahaküsimuste, aastakalendri ja riikide ajavahedega. Teiseks näiteks on asjaolud, mis on üldteada ja mille puhul eeldatakse, et need põhinevad inimkogemusel: näiteks liiklusõnnetuste arvu kasv, probleemid, millega seisab silmitsi lesk seoses alaealise lapsega jne. Samamoodi on laialdaselt teada ajaloolised, teaduslikud ja geograafilised faktid ning neid ei pea tõendeid esitades tõendama.

Peale selle on teatavate juhtumite puhul olemas ka eeldused. Eeldus tähendab järeldust, milleni võib jõuda või peab jõudma selle alusel, et teatavad asjaolud on tõendatud. Need eeldused võivad olla ümberlükatavad või ümberlukkamatud.

Ümberlukkamatud on need eeldused, mis põhinevad õigusaktidel ja mida ei saa ümber lükata vastupidist väitvate tõenditega. Ümberlukkamatuid eeldusi esineb harva. Näide on esitatud karistusseadustiku artiklis 14, mille kohaselt eeldatakse, et alla 14aastast last ei saa võtta kriminaalvastutusele tema mis tahes tegevuse või tegevusetuse pärast. Ümberlükatavaid eelduseid esineb palju sagedamini. Need eeldused on võimalik vastupidist tõendavate tõenditega ümber lükata. Näiteks eeldatakse, et seaduslikust abielust sündinud laps on selle abielus oleva mehe laps, välja arvatud juhul, kui tõendatakse vastupidist.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Tsiivilasjades kehtiv tõendamisstandard on tõenäosuste tasakaal. See tähendab, et kohus on seisukohal, et asjaolu on tõendamist leidnud, kui on tõendatud, et asjaolu esinemise tõenäosus on suurem kui selle mitteesinemise tõenäosus.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Tsiivilkohtumenetluste puhul otsustavad menetlusosalised, milliseid tunnistajate antavaid tõendeid kohtule esitada. Iga pool kutsub ütlusi andma need tunnistajad, keda peetakse asja seisukohast kasulikuks. Kohtul puudub õigus kutsuda tunnistajaid omal algatusel ilma menetlusosaliste nõusolekuta.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Menetlus on lihtne. Pool, kes soovib kutsuda tunnistaja ütlusi andma, palub kohtul väljastada kohtukutse. Seejärel väljastab kohus kohtukutse, mis toimetatakse kätte tunnistajale. Isikul, kellele on kätte toimetatud kohtukutse, on seadusest tulenev kohustus ilmuda kohtusse kohtukutses märgitud kuupäeval ja kellaajal.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Menetlusosalise taotluse alusel väljastatakse kohtukutse enamikul juhtudel. Kohtukutse väljastamist taotlenud menetlusosalise avaldus võidakse rahuldamata jätta harvadel ja erandjuhtudel, kui tõendatakse, et avaldus on esitatud kergemeelselt ja kujutab endast kohtumenetluse kuritarvitamist.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Tõendamisviise on kaks: suulised ütlused, mida tunnistajad annavad kohtus, ning kohtule dokumente esitades antavad kirjalikud või dokumentaalsed tõendid.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Puuduvad eeskirjad, millega reguleeritakse ekspertidel tõendite saamist. Tõendeid esitav pool peab otsustama, kas ekspert esitab oma tunnistuse isiklikult või esitatakse tõendid kirjalikult.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Puuduvad üldised eeskirjad, mille kohaselt teatavat liiki tõendid oleksid paremad, usaldusväärsemad või veenvamad võrreldes teist liiki tõenditega. Kohus hindab kõiki kohtumenetluse käigus esitatud tõendeid konkreetsete asjast tulenevate asjaolude põhjal.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Ei, sellekohased eeskirjad puuduvad.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Kui isikule toimetatakse kohtukutse, millega teda kutsutakse kohtusse ütlusi andma, on ta seadusest tulenevalt kohustatud seda tegema. Kohtusse mitteilmumine või ütluste andmisest keeldumine kujutab endast kohtule vastuhakkamist ja see on karistatav.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Tunnistajad ei tohi ütluste andmisest keelduda, kuid erandjuhul võivad tunnistajad keelduda vastamast teatavatele küsimustele või mitte edastada teatavaid dokumente, kui see on vajalik saladuse, näiteks ametisaladuse hoidmiseks.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Vt vastus eespool alapunktile a.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Kõik isikud on pädevad andma ütlusi mis tahes tsiviilkohtumenetluse raames, välja arvatud juhul, kui kohus otsustab, et nooruse, vaimupuude või muu samalaadse põhjuse tõttu ei ole isik võimeline mõistma oma kohustust rääkida vaid tõtt või aru saama talle esitatud küsimustest või andma mõistlikke vastuseid neile küsimustele (tõendeid käsitleva seaduse artikkel 13).

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Tunnistajat küsitleb see pool, kes ta ütlusi andma kutsus. Pärast põhiküsitlemist on teisel poolel võimalik tunnistajat riskküsitleda. Lõpuks võib ka kohus talle küsimusi esitada, kui seda peetakse vajalikuks teatavate teemade täpsustamiseks.

Tunnistaja võib anda ütlusi videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil, kui tema füüsiline viibimine kohtus ei ole võimalik, tingimusel et kohus suudab pakkuda selliseid tehnilisi võimalusi. Mis tahes kohaldatavad eritingimused sõltuvad asjaomase asjaga seotud konkreetsetest asjaoludest.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Ühtegi tõendit, mis on saadud ebaseaduslikult ja põhiseadusega tagatud õigusi rikkudes, ei saa kohtumenetluses kasutada ning kohus ei tohi neile tõenditele tugineda. Tüüpiline näide selle kohta on isiklike vestluste seadusevastane salvestamine.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Menetlusosalise tehtud avaldusi ei võeta tõendina arvesse. Asjaolu, et sellise avalduse teeb isik, kes on otseselt huvitatud asja menetlemise tulemustest, on üks paljudest asjaoludest, mida kohus peab arvesse võtma kõigi tõendite hindamisel.

Viimati uuendatud: 13/05/2019

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.